

1

PELI ON KÄYNNISSÄ

Minulla oli tapana käydä joka perjantai katsomassa isääni tohtori John H. Watsonia varmistaakseni, että hänellä oli kaikki hyvin ja ettei hän tarvinnut mitään. Hänen yleiskuntonsa alkoi hiljalleen rapistua, ja yhä useammat yksinkertaiset elämänilot saivat jäädä. Hän ei kuitenkaan koskaan valittanut, vaan tervehti minua aina lämpimästi hymyillen ja kättään heilauttaen. Kun tulin isäni luokse taas perjantaina vuoden 1910 alkukeväällä, hän seisoj Baker Street 221 B:n asuntonsa ikkunan edessä katselemassa Lontoon kylmää aamua. Hän käänteli päätään sivulta toiselle aivan kuin olisi seurannut jotain liikkuvaa kohdetta. Yllään hänellä oli nuhrainen, punaruskea tupakkatakki, joka oli niin kulunut, että kyynärpäät olivat hiertyneet nukkavieruiksi. Olin tarjoutunut hankkimaan isälleni uuden samanmoisen ja olin jopa antanut hänelle sellaisen viime jouluna lahjaksi, mutta hän ei halunnut käyttää sitä, vaan tyytyi mieluummin vanhaan tupakkatikkiin, joka oli viimeinen jäännös hänen onnellisemmista, jännittävämmistä päivistään Sherlock Holmesin seurassa.

”Hyvää huomenta, isä”, heläytin. ”Toivottavasti flunssasi on hellittänyt.”

”Jonkin verran”, hän vastasi käheällä äänellä, ennen kuin imaisi taas kirsikkapuista lempiippiippuaan.

”Sinun ei todellakaan pitäisi polttaa”, neuvoin. ”Se vain pahentaa keuhkoputkentulehdustasi.”

”Pistän korvan taakse”, isä sanoi katse edelleen samassa kohteessa alhaalla kadulla.

Voihkaisin mielessäni höpsölle kommentilleni. Tässä minä, kolmekymmentäkaksivuotias lääkäriplanttu, neuvoin arvostettua, eläköitynyttä tohtoria, jolla oli lääketieteellistä kokemusta enemmän kuin minulla ikävuosia. Minä kuitenkin välitin tuosta miehestä enemmän kuin olin valmis myöntämään, joten lisäsin: ”Lupaa edes, että poltat vain kaksi piipullista päivässä.”

”Miksi antaisin lupauksen, jota minulla ei ole aikomustakaan pitää?”

”Jotta pojastasi tuntuisi paremmalta.”

Isäni nyökkäsi hitaasti ja sanoi sitten: ”Eikö lämpöinen valhe ole paljon parempi kuin kylmä totuus?”

”Ei sinun kohdallasi.”

Isä vempautti rannettaan, se oli hänen tapansa lopettaa aiheen käsittely. Aamuvalossa saatoin selvästi nähdä, miten karttavat vuodet olivat verottaneet isääni. Hän oli nykyään melko laiha mies ja vyötäisiltä kumarassa. Hiukset ja viikset olivat vahvasti harmaantuneet. Ennen niin lujaa leukaa peitivät nyt riippuvat posket. Mutta silmät olivat kirikkaat ja näkö ikävuosista huolimatta hyvä. Viimein hän kysyi minulta: ”Miten työsi sujuu St. Bartholomew’n sairaalassa?”

”Tyydyttävästi”, vastasin, mutta äänensävyini kertoi muuta.

Viimeiset viisi vuotta olen työskennellyt St. Bartholomew’n sairaalan patologian osastolla, missä työni on raskasta ja

loputonta. Se on silti innoittavaa, ja minulla on sairaalassa korkeasti arvostettu apulaisprofessorin virka. Osaston esimies tohtori Peter Willoughby kuitenkin tekee työtovereitensa elämän hankalaksi. Hän peittää puutteensa häijyillä haukulla ja vielä häijymmällä puraisulla. ”Hetkittäin mietin, olenko valinnut parhaan mahdollisen paikan taitojeni harjoittamiselle.”

”Sinunkin päiväsi koittaa vielä”, isäni profetoi. ”Odotahan vain. Willoughbyn kaltainen tyyppiCOMPASTUU aina lopulta omiin jalkoihinsa.”

”Odottaminen on rankkaa.”

”Niinhän se aina.”

Samassa isä naputti piipullaan ikkunaa ja osoitti alas kadulle. ”Ahaa! Nyt se nainen tekee siirtonsa!”

Riensin ikkunan ääreen nähdäkseni, mikä oli saanut isän niin kiinnostumaan. Hevosen vetämistä vaunuista nousi hunnutettu nainen kokomustissaan. Hän näytti tutkivan oven yllä olevaa katuosoitetta, mutta vilkuili samalla olkansa yli.

”Mitäs tuosta arvelet?” isäni kysyi.

”Hän etsii osoitetta.”

”Hän tietää sen jo.”

”Miten voit olla varma siitä?”

”Koska samat vaunut, joilla hän liikkuu, ovat seisahuneet jo kolme kertaa pikku hetkeksi tämän etuoven eteen vain jatkaakseen kohta matkaa ja palatakseen tuota pikaa.”

”Ehkä hän ei ollut varma osoitteesta.”

”Kolme kertaa?” Isä pudisti päätään. ”En usko. Nainen tiesi tarkalleen, minne tahtoi vaunujen ajavan, koska hän oli antanut ajurille tarkan osoitteen. Sen tähden vaunut pysähtyivät hetkeksi juuri meidän oviemme eteen.”

”Miksei nainen siinä tapauksessa laskeutunut vaunuista jo aikaisemmin?”

”Koska hän ei oikein tiedä, pitäisikö hänen tulla tänne ongelmineen.”

”Hän myös vilkuilee ympärilleen siihen malliin kuin uskoisi jonkun seuraavan häntä.”

”Mahdollisesti”, isäni sanoi. ”Se ei kuitenkaan ole todennäköistä. Jos hän arvelisi jonkun seuraavan, hän ei olisi palannut kohteeseensa niin lyhyessä ajassa kolmea eri kertaa. Pikemminkin hän toivoo, ettei kukaan vain näe hänen päätyvän tähän tunnettuun osoitteeseen, koska hänen pulmansa on kovin arkaluontoinen.”

”Mistä tiedät pulman olevan arkaluontoinen?”

”Läheisen perheenjäsenen kuolema on aina sellainen.”

Minulta kesti vain hetki päästä perille isäni järkeilystä. ”Musta puku ja huntu! Hänellä on suruaika.”

”Aivan niin.”

Minun oli pakko painaa käteni isän olalle ja puristaa sitä lempeästi. ”Sinusta huokuu hieman Sherlock Holmesia.”

”Pöh! Minä olen Holmesiin verrattuna silkka amatööri. Tähän mennessä Holmes olisi jo kertonut meille kaikki tarkat tiedot tuosta naisesta, muun muassa sen, kuka hän on, missä asuu ja mikä on hänen yhteiskunnallinen asemansa. Holmes tietäisi jopa naisen pulman laadun ja syyn siihen, miksi hän tulee kertomaan siitä osoitteeseen Baker Street 221 B. Ja jos pulma kiinnostaisi Holmesia, hänellä olisi naisen dilemman vastaukset valmiina, ennen kuin tämä olisi astunut sisään tai sanonut vielä sanaakaan.”

”Älähän nyt!”

”En yhtään liioittele”, isä vakuutti.

”Miten ihmeessä Holmes siihen pystyisi?”

”Hän ei pelkästään nähnyt asioita samoin kuin me, hän myös havainnoi niitä visusti. Sen jälkeen hän yhdisti havaintonsa laajaan tietolaariinsa, oli aihe mikä hyvänsä, ja tässä nimenomaisessa tapauksessa se sattuu olemaan Lontoon kaupunki.” Isä vaikenä hetkeksi katsellakseen hunnutettua naista, joka jutteli nyt ajurinsa kanssa pälyillen edelleen ympärilleen. ”Annas kun hieman valaisen. Huomasitko tunnuksen naisen käyttämien vaunujen ovesa?”

”Huomasin, mutta se ei sano minulle mitään.”

”Ei minullekaan, mutta Holmesille se olisi ollut tiedon aarrearkku. Hän olisi tunnistanut merkin ja tiennyt, mihin erityiseen Lontoon osaan se liittyy. Koska vaunut ovat ilmeisen kalliit ja epäilemättä palvelevat erittäin äveriästä asiakaskuntaa, Holmes olisi osannut yhdistää naisen osoitteen tiettyyn Länsi-Lontoon kortteliin.”

”Ja tyylikäs asu kertoo siitä, että nainen on varakas”, minä lisäsin. ”Mutta miten Holmes tietäisi, millainen pulma hänellä on?”

”Holmes neuvoisi meitä järkeilemään taaksepäin, koska sillä tavoin tällaiset palapelit yleensä ratkaistaan. Silmiinpistävin vihje tässä tapauksessa on naisen musta puku ja huntu, jotka kertovat hänen surevan läheistä, rakasta sukulaista. On varsin todennäköistä, että tuon rakastetun äskettäinen kuolema on tuonut naisen tänne. Kuolemaan liittyy jotain epämiellyttävää, kenties jokin skandaali. Sen vuoksi nainen empii tulla kertomaan meille pulmansa. Sen takia hän ei halua tulla nähdyksi niillä asioilla.”

”Isä! Aivosi tuntuvat käyvän nyt täydellä teholla.”

”Eivät oikeastaan.” Isä vähätteli päättelysuoritustaan. ”Näin Sherlock Holmesin toimivan tällä tavalla monta

vuotta sitten, kun eräs hunnutettu nainen tuli hädissään meidän luoksemme.”

”Mainitsit skandaalin.”

”Aivan.”

”Tiedätkö, mistä skandaalista nyt on kyse?”

”Siitä minulla ei ole aavistustakaan, mutta Holmes olisi ratkaissut asian muutamassa minuutissa. Sanotaan vaikka, että nainen asuu Belgraviassa, aristokratian tyyssijoilla, missä tapahtuvat mehukkaimmat skandaalit. Ikävää kuolemantapausta olisi retosteltu laajalti sanomalehdissä, jotka kaikki Holmes luki joka päivä. Hän muuten säilytti sanomalehdet viikon verran siltä varalta, että lehtijuttu, jota hän oli silmäillyt, sattuisi äkkiä paisumaan. Holmes olisi selannut noita lehtiä ja saanut pian selville naisen perheen, yllättävän kuolemantapauksen ja naisen tänne tulon syyn.” Isä vaikenä sytyttääkseen uudelleen piipun, ennen kuin päätti puheensa. ”Kaikki vihjeet yhdistämällä Holmes olisi minun laillani otaksunut aivan oikein, että tuolla naisella on kerrottavanaan mitä herkullisin tarina.”

Taputin lempeästi käsiäni. ”Holmes olisi sinusta ylpeä, isä.”

Isä kohautti hartioitaan. ”Hän olisi sanonut vain: ’Johtolangat olivat tarjolla, rakas Watson.’”

Ovelta kuului kevyt koputus.

”Niin?” isäni huudahti.

Ovi avautui, ja näkyviin ilmaantui neiti Hudson. Hänen äitinsä oli edesmennyt rouva Hudson, joka oli toiminut monet vuodet Sherlock Holmesin ja minun isäni taloudenhoitajana. ”Alhaalla on nuori nainen, joka tahtoo tavata teidät, tohtori Watson. Ohjaanko hänet sisään?”

”Kaikin mokomin.”

Kun ovi sulkeutui, kysyin isältäni: ”Eikö tunnu oudolta, että ihmiset tulevat pulmineen edelleen tänne?”

Isä nyökkäsi. ”Aivan kuin Sherlock Holmes olisi yhä elossa.”

”Pystytkö auttamaan heitä?”

Isä kohautti olkapäitään. ”Pikkuruisen. Annan heille ohjeita ja toivon parasta.”

”Se on sinulta tavattoman ystävällistä.”

Isä kohautti uudestaan harteitaan ja sanoi: ”Olen vain vanha mies, joka yrittää aina vain olla hyödyksi.”

Kuulimme keveiden askelten nousevan rappuja. Äkkiä isä oikaisi köyryn ryhtinsä, sipaisi hopeanharmaita hapsiaan ja suki paksut viiksensä. ”Älä utele, ennen kuin hän on kertonut koko tarinansa.”

Oveen koputettiin uudestaan, ja neiti Hudson ohjasi sisään nuoren naisen, joka oli pukeutunut päästä varpaisiin mustiin ja jolla ei ollut minkäänlaisia koruja. Nainen oli pieni ja hoikka, ja kun hän nosti huntunsa, näimme hänen suuret peuransilmänsä, jotka punoittivat surusta.

Nainen puhutteli heti isääni. ”Olen aivan neuvoton ja saatan vain rukoilla, että te pystytte auttamaan minua, tohtori Watson.”

”Yritän”, isä vastasi ja viittasi kädellään takan viereen, suurta, mukavaa tuolia kohti. ”Tässä on poikani tohtori Watson nuorempi. Hän avustaa minua usein. Kertokaa toki, kuka olette ja minkälainen pulma teillä on.”

”Nimeni on Mary Harrelston”, nainen vastasi värisevällä äänellä. ”Olen täällä veljeni äskettäisen, traagisen –” Hän ei päässyt sen pitemmälle, kun kyyneleet jo virtasivat pitkin

hänen poskiaa. Hän nyyhkytti jonkin aikaa ja pyyhki sitten kyynelot hihasta ottamallaan nenäliinalla. ”Suokaa anteeksi”, hän aloitti uudestaan, ”mutta ymmärtänette suruni ja ahdinkoni, kunhan kuulette tarinani.”

”Kaikessa rauhassa”, isäni sanoi lempeästi. ”Kertokaa meille kaikki veljenne musertavasta kuolemasta.”

Mary Harrelstonin silmät laajenivat. ”Tunsitteko te minun veljeni?”

”Vain lyhykäisen sanomalehtijutun perusteella.”

”Niin tietenkin”, Mary Harrelston sanoi nyökäten ymmärtäväisenä. ”Hänen kuolemaansa väitetään itsemurhaksi, mutta veljeni ei olisi koskaan harkinnut sellaista tekoa, vaikka hänen ahdinkonsa olikin syvä. Hän oli pahoissa veloissa ystävälleen Christopher Moranille ja oli hävinnyt vielä lisää pelatessaan kuolinpäivänään uhkapeliä tuon ystävänsä kanssa. Kun Moran lähti hetkeksi huoneesta, veljeni kuulemma joutui niin rajun epätoivon valtaan, että hyppäsi ikkunasta kuolemaansa. Se, tohtori Watson, on mahdotonta, koska veljeni oli perheemme pää, ja me kaikki – isäni, äitini ja minä – olimme sangen riippuvaisia hänestä ja hänen voimistaan. Uhkapeli oli hänen heikkoutensa, mutta kaikilla muilla elämänaloilla hän oli hyvin vahva. Hän jaksoi vakuuttaa meille, että hänellä olisi meidän rahavaikeuksiimme varma ratkaisu aivan tuossa tuokiossa. Sellaista ei puhu mies, joka on aikeissa riistää oman henkensä.”

Isä siristi toista silmäänsä aivan kuin vanhaa muistoa hapuillen ja kysyi: ”Sanoitteko, että hänen uhkapelitoverinsa nimi oli Moran? M-O-R-A-N?”

”Kyllä”, Mary Harrelston vastasi. ”Niin nimi uskoakseni kirjoitetaan.”

”Merkillistä. Perin merkillistä”, isäni totesi. ”Olkaa hyvä ja jatkakaa.”

Vieras oli hetken vaiti, kuivasi uudestaan poskensa ja lisäsi: ”Vahva mies ei olisi koskaan tehnyt sellaista.”

”Ehkä te yliarvioitte veljenne vahvuuden”, minä ajattelin ääneen.

Isä loi minuun paheksuvaan katseen, sillä olin keskeyttänyt naisen tarinan otaksumallani.

Se ei haitannut Mary Harrelstonia vähääkään. Hän jatkoi oitis. ”Arvioni veljeni vahvuudesta ei johdu pelkästään siitä, että rakastin häntä, vaan myös hänen teoistaan perheemme ulkopuolella. Hän sai urhollisuusmitalin toisessa afgaanisodassa, jossa hän joutui eräiden muiden upseerien kanssa vihollisen vangiksi. Juuri hänellä oli tärkeä osa heidän pakonsa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Veljeni mitalit ja nauhat peittäisivät helposti minkä tahansa asetakin rintamuksen. Hän ei ollut sellainen mies, joka riistäisi henkensä joutuesaan ahdinkoon.”

”Aivan”, isäni myönsi. ”Sanomalehdissä kuitenkin mainittiin, että traagisella tapauksella oli silminnäkijöitä.”

”Heitä oli kaksi, mutta he kuvasivat kaiken eri tavoin”, Mary Harrelston sanoi. ”Puutarhuri, joka työskenteli alhaalla kadulla, vannoni nähneensä, että veljeni loikkasi päätä pahkaa ikkunasta, kun taas äitinsä kanssa kävelyllä ollut kymmenvuotias poika väitti, että veljeni näytti leijuvan katolta maahan täysin liikkumattomana.”

”Leijuvan katolta, niinkö?” isäni kysyi heti.

Mary Harrelston nyökkäsi tiukasti päätään. ”Scotland Yardin mukaan poika käytti juuri niitä sanoja. Poliisi tietenkin jätti pojan todistuksen omaan arvoonsa. Hänen uskottiin

vain koristelleen tapausta mielikuvituksensa avulla. Meillä on siis kaksi erilaista selostusta samasta asiasta. Ikkunasta päätä pahkaa loikkaamisella ja katolta alas leijumisella on vissi ero.”

”Kumpaa pidätte oikeana?” kysyin.

”Kuka voi tietää totuuden?” Mary Harrelston vastasi. ”Sen vain tiedän, että veljeni on kuollut ja että perheeni maine on pysyvästi tahrattu selityksin, joita jakelivat lähistöllä ollut puutarhuri sekä nuori poika, joka sattui vilkaisemaan ylös veljeni pudotessa.” Hänen ilmeensä muuttui äkkiä kovaksi, ja hän lisäsi: ”Se ei ole reilua, tohtori Watson. Ei reilua eikä oikeudenmukaista.”

”Mitä toivoisitte minun tekevän?” isäni kysyi.

”No mutta, tutkivan asiaa! Puhdistavan perheeni kunnian selvittämällä, kuka oli syypää veljeni kuolemaan.”

Isäni ilme kertoi, ettei tapaus juurikaan kiinnostanut häntä ja että hänellä olisi perin vähän tarjottavaa tälle naisraukalle.

”Kenties voisin kysellä asiasta Scotland Yardilta teidän puolestanne”, isä tarjoutui.

”Poliisi ei auta”, nainen sanoi. ”Minun täytyy tunnustaa, että olen jo puhunut yksityisetsivän kanssa, ja hän teki juuri niin kuin te ehdotitte. Hänelle kerrottiin Scotland Yardissa selvin sanoin, että he eivät vaivaisi enää rouva Blalockia ja tämän poikaa eivätkä puutarhuria. Heiltä oli otettu lausunnot, ja jutun tutkinta oli lopetettu.”

Isäni ponnahti ylös tuolistaan naista tuijottaen. ”Yritättekö te kertoa, että joku todistajista oli Joanna Blalock?”

”Kyllä”, Mary Harrelston vastasi. ”Rouva Joanna Blalock oli kävelyllä poikansa kanssa, ja hänen poikansa Johnnie näki veljeni putoamisen. Rouva vannoo osan poikansa selonteosta oikeaksi.”

”Onko tämä rouva Blalock Belgraviassa asuvan sir Henry Blalockin miniä?”

”Sama ihminen.”

”Oletteko varma?”

”Vuoreнварma.”

”Siinä tapauksessa me tutkimme asiaa”, isä sanoi pontevasti. ”Otamme teidän puolestanne selvää tämän traagisen tapauksen joka kohdasta.”

”Voi kiitos”, nainen vastasi kiitollisena. ”Tuntuu kuin hartioiltani olisi otettu suuri painolasti.” Hän ojensi kätensä, ja isä auttoi hänet pystyyn. Ovelle astellessaan hän esitti vielä yhden kysymyksen: ”Mistä aloitatte?”

”Todistajista.”

”Siinä tapauksessa teidän pitää karttaa erästä komisario Lestradea. Hän kielsi jyrkästi häiritsemästä enää rouva Blalockia ja puutarhuria.”

”Siitä tämä tapaus alkaa. Sinne me menemme”, isäni sanoi vähästä säikähtämättä.

”Jos tulee kuluja, minä –”

Isäni huitaisi kädellään. ”Pidämme teidät ajan tasalla.”

Mary Harrelston lähti kiireesti huoneesta sen vähäisen toivon siivittämänä, jota isäni saattoi tarjota.

Naisen mentyä huomasin isän koko olemuksen muuttuneen. Hän hieroi iloisena käsiään ja mittaili huonetta suorayhtisenä ja kimmoisina askelin.

”Mistä johtuu tuo äkillinen ilosi ja innostuksesi, joka sinusta huokuu, isä?” tiedustin.

”Siitä, rakas John”, hän vastasi piippuaan täytellen, ”että peli on nyt käynnissä!”